

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ
وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى
﴿يُدَبِّرُ الْأَمْرَ يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ﴾

ความว่า “อัลลอฮ์คือผู้ทรงยกชั้นฟ้าทั้งหลายไว้โดยปราศจากเสาค้ำจุน ซึ่งพวกเจ้ามองเห็นมัน แล้วทรงสถิตย์อยู่บนบัลลังก์ และทรงให้ดวงอาทิตย์และดวงจันทร์เป็นประโยชน์ (แก่มนุษย์) ทุกสิ่งโคจรไปตามวาระที่ได้กำหนดไว้ ทรงบริหารจัดการ ทรงจำแนกโองการทั้งหลายให้ชัดเจน เพื่อพวกเจ้าจะได้เชื่อมั่นในการพบพระเจ้าของพวกเขา”

(ฮัรเราะฮุดดู 13 : 2)

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งอัลลอฮ์ ﷻ พระองค์ซึ่งเป็นผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลโลก ผู้ทรงบริหารจัดการทุกสรรพสิ่งด้วยกับพระเดชานุภาพและพระประสงค์ของพระองค์ ทุก ๆ การบริหารจัดการของพระองค์เป็นไปอย่างมีระบบ ดังที่พระองค์ได้ทรงตรัสไว้ในอายะฮ์ข้างต้น และพระองค์ยังทรงตรัสอีกว่า

﴿الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ﴾

ความว่า “ผู้ทรงทำให้ทุกสิ่งทีพระองค์ทรงสร้างมันให้ดีงาม และพระองค์ทรงเริ่มการสร้างมนุษย์จากดิน”

(อิซซัจญุดะฮ์ 32 : 7)

อายะฮ์นี้นับได้ว่าเป็นการแสดงถึงการบรรลุสู่ความโปรดปรานยิ่ง ความหมายก็คือ พระองค์ทรงจัดวางทุกสิ่งให้อยู่ในตำแหน่งของมัน ซึ่งให้เห็นได้ว่า การบริหารนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการจัดการกิจการทั้งหลาย (พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย, 2542)

เป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่า ทุกอาเยฮะฮุที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานซึ่งเป็นคำดำรัสของอัลลอฮุ ﷻ นั้น ถือเป็นธรรมนูญแห่งชีวิตสำหรับมวลมนุษย์ ฉะนั้น เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์จะต้องนำบทเรียนและคำสอนจากอาเยฮะฮุทั้งหลายมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตในทุกๆด้าน ในสองอาเยฮะฮุข้างต้นได้กล่าวถึงการบริหารจัดการของอัลลอฮุ ﷻ ซึ่งให้เห็นว่าการบริหารจัดการนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็น อิสลามส่งเสริมให้มวลมนุษย์ เมื่อจะกระทำการใดการหนึ่งแล้ว ต้องมีการบริหารจัดการและการวางแผน เพื่อให้ภาระงานบรรลุเป้าหมายตามศักยภาพสูงสุด โดยเฉพาะการบริหารจัดการที่เป็นระบบที่จะต้องเกิดขึ้นในองค์กรต่างๆ และเป็นบทบาทสำคัญของผู้นำที่ทำหน้าที่บริหารและจัดการ การบริหารจัดการในอิสลามเป็นหลักความรับผิดชอบในรูปแบบของการตรวจสอบที่ได้ถูกกำหนดสำหรับผู้ที่ผู้นำ ด้วยกับบทบาทหน้าที่และภาระที่ผู้นำได้รับ การบริหารจัดการคือการอุทิศตน การมีความรับผิดชอบ และการให้คำแนะนำ การบริหารจัดการไม่ใช่อำนาจหรือตำแหน่ง ซึ่งทั้งมวลนั้นควรจะอยู่บนพื้นฐานของหลักการความเท่าเทียมกัน (Saefullah, 2012)

ปัจจุบัน องค์กรหลายองค์กรได้มีการบริหารจัดการที่หลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะองค์กรทางการศึกษาที่เป็นสถานศึกษาหรือที่เรียกกันทั่วไปว่าโรงเรียน การบริหารจัดการในโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็นมาก เนื่องจากเป็นองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะมีผลต่อการพัฒนามนุษย์และสังคมประเทศชาติอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่มีการขับเคลื่อนด้วยวิธีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน เนื่องจากปัญหาในการบริหารจัดการที่มีอยู่ ปัญหาอุปสรรคที่โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ คุณภาพการศึกษาที่เกิดจากระบบการบริหารจัดการ ระบบการจัดการเรียนรู้ และระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, เรชา ชูสุวรรณ, นินาวาลย์ ปานากาเซ็ง และ อ้อมใจ วงมณฑา, 2550) มีผลทำให้คุณภาพของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยังไม่เป็นที่น่าพอใจ สืบเนื่องจากปัญหาด้านการบริหารจัดการโรงเรียน หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ในส่วนของปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียนนั้น ผู้บริหารขาดทักษะในการเป็นนักบริหาร ไม่มีระบบฐานข้อมูล งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดความพร้อมด้านสภาพแวดล้อม สถานที่ และที่สำคัญหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2549 อ่างถึงโน นิเลาะ แวอุเซ็ง และคณะ, 2552) การที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามยังมีปัญหาทางด้านการจัดการศึกษา สามารถสรุปเป็นปัญหาเชิงระบบ ออกมาได้ 3 ประการ คือ ปัญหาด้านปัจจัยนำเข้า ปัญหาด้านกระบวนการ และปัญหาด้านผลผลิต ปัญหาด้านปัจจัยนำเข้า หมายถึง ปัญหาด้านปัจจัยเบื้องต้นหรือทรัพยากรเบื้องต้นทางการบริหารโรงเรียนที่มีไม่เพียงพอและต่ำกว่ามาตรฐาน ปัญหาด้านกระบวนการ หมายถึง ปัญหาด้านกระบวนการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนไม่เข้าใจหลักการบริหารโรงเรียน ส่วนปัญหาด้านผลผลิต หมายถึง ปัญหาด้านผลผลิตและผลลัพธ์ของโรงเรียนรวมถึงคุณภาพของนักเรียน (สะการียา แวโชะ, 2550)

จากสภาพปัญหาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม นินาวาลย์ ปานากาเซ็ง (2551) ได้สรุปแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สร้างขึ้นจากองค์ประกอบที่เกิดจากกลุ่มตัวแปรที่มีความสอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนให้มีความสมดุลทางเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าวประกอบด้วยองค์ประกอบที่เกิดจากการสร้างความสามารถในการแข่งขัน บนพื้นฐานทรัพยากรและความสามารถของโรงเรียนจำนวน 5 องค์ประกอบได้แก่ องค์ประกอบเกี่ยวกับผู้บริหารมืออาชีพ การบริหารต้นทุน การบริหารบุคลากรให้เป็นมืออาชีพ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล และการพัฒนาภาพลักษณ์สถานศึกษา นอกจากนี้ การพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องเริ่มด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะส่วนสำคัญที่มีอำนาจและหน้าที่โดยตรงกับการศึกษา คือ ฝ่ายรัฐที่ต้องมีความเอาใจจริงเอาใจและมีความจริงจังในการสนับสนุนช่วยเหลือ ฝ่ายผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องมีความเข้าใจการบริหารจัดการการศึกษา และฝ่ายหน่วยงานที่ดูแลการศึกษาทั้งในระดับพื้นที่หรือระดับส่วนกลาง สามส่วนนี้ต้องทำงานประสานกัน ด้วยการติดตามดูแลปัญหาและความขาดแคลนที่เกิดขึ้นกับสถาบันศึกษาดังกล่าว (अबดุลสุโก ดินอะ, 2550) เห็นได้ว่า ปัญหาของการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามนั้นมีผลมาจากการบริหารจัดการและแนวทางในการแก้ปัญหาที่ดีก็คือ การบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล

หลักในการบริหารจัดการในปัจจุบันนี้มีรูปแบบที่หลากหลายและทฤษฎีที่สามารถนำมาปฏิบัติก็มีมากมาย ผู้ที่มีหน้าที่บริหารจัดการจะต้องมีความสามารถที่จะเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมและถูกต้องซึ่งไม่ขัดต่อหลักการศาสนา โลกเชื่อว่าการบริหารจัดการที่ดีมีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ในทุกองค์กร สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก องค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ รวมถึงประเทศศึกษาอีกทั้งหลาย ต่างเชื่อว่าการบริหารจัดการที่ดีนั้นขึ้นอยู่กับโครงสร้างพื้นฐานของสถาบันนั้นๆ อีกทั้งวรรณกรรมอีกมากที่ยอมรับว่าคุณภาพของผู้นำเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารจัดการ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยหลักของการบริหารจัดการที่ดีถูกกำหนดให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานและรูปแบบขององค์กร การศึกษาระบุว่าวรรณกรรมที่มีอยู่ที่เกี่ยวข้องกับบริหารจัดการที่ดี ประกอบไปด้วยหลักการที่มาจากความเห็นชอบขององค์กรที่ได้กล่าวถึง แต่ไม่มีการระบุถึงหลักการด้านอิสลามว่ามีประโยชน์ต่อมนุษยชาติ ดังนั้นจึงได้มีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการบริหารจัดการที่ดีที่กล่าวถึงกับการบริหารจัดการที่ดีที่มีหลักการตามแนวทางของอัลกุรอานซึ่งเป็นคัมภีร์สุดท้ายในยุคท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งในการกำหนดแนวคิดในการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคาดการณ์กับสิ่งที่เห็นชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกความเป็นจริงในสังคมผนวกกับสิ่งที่ถูกกล่าวในอัลกุรอาน ผลการศึกษาพบว่าการบริหารจัดการที่ดีตามแนวทางอัลกุรอานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เป็นการเน้นย้ำคุณลักษณะของผู้นำและทักษะความเป็นผู้นำ (Naqvi , Aziz , Zaidi , Kashif-ur-Rehman , 2011)

สำหรับแนวคิดในการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามมีองค์ประกอบหรือหลักการที่แตกต่างกันไปมากมาย Turabi (1987) ได้ศึกษาและพบว่า การบริหารจัดการที่ดีในอิสลามประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ Syarif (2009) ได้เขียนถึงหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามว่ามี 9 หลักการ Ahmad (2010) ได้นำเสนอองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีออกเป็นว่ามี 11 องค์ประกอบ Azram (2012) ได้แบ่งหลักการบริหารจัดการที่ดีออกเป็น 5 หลักการ Nik Mahmud (2013) ได้กล่าวในบทนำถึงหลักการทั่วไปของการบริหารจัดการที่ดีว่าประกอบด้วย 4 หลักการ และ Zaman, Afridi, และ Saleem (2013) ได้อธิบายถึงหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามว่ามี 7 หลักการ เช่นเดียวกับ Alkrdem and Alqahtani (2016) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการในอิสลามว่ามี 7 ประการ นอกจากนี้ คณะกรรมการอิสลามและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก หรือ UNESCAP ยังได้ระบุว่าหลักการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย 8 ประการ (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, n.d.)

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยจึงทำการสังเคราะห์และจำแนกองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามออกเป็น 7 ประการ ด้วยกัน ได้แก่ 1) หลักอิมานะฮ์ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) 2) หลักอัคลาฟ (หลักคุณธรรม) 3) หลักอะมานะฮ์ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ) 4) หลักมุฮาซะบะฮ์ (หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้) 5) หลักอิคลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ) 6) หลักซุรอและอิญญัมอะ (หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ) 7) หลักอะดาละฮ์ (หลักความยุติธรรม) สังเกตได้ว่า องค์ประกอบที่ผู้วิจัยได้สรุปมานี้มีความสอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ว่าในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 ประการ ดังนี้ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2542)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาทั้งหมดข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีตระหนักถึงความจำเป็นของการศึกษาหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง ในขณะที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั่วทุกภาคในประเทศไทยมีจำนวนมาก โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส เนื่องจากว่าในจังหวัดนราธิวาสมีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจำนวน 51 โรงเรียน ถือเป็นจำนวนที่มากเมื่อเทียบกับจำนวนในจังหวัดอื่น ๆ ผู้วิจัยยังต้องการศึกษาสภาพรวมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส ว่าได้นำหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามไปใช้มากน้อยเพียงใด แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะไม่เพียงแค่นำไปใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลเท่านั้น

หากแต่ยังสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม
ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีใน
อิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส

1.3 คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน
สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสมีอะไรบ้าง
2. การบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหาร
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส อยู่ในระดับใด
3. สภาพการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของ
ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาสแตกต่างหรือไม่

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักการบริหาร
จัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยนำไปสู่การสร้างแบบวัดการ
บริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา
อิสลามในจังหวัดนราธิวาส ที่ได้รับการตรวจสอบโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ และทำ
ให้ทราบระดับและความแตกต่างของการบริหารโรงเรียนตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม
ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารโรงเรียน
ตามหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามให้มีการ
บริหารจัดการที่มีคุณภาพ และเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์
องค์ประกอบของผู้บริหารโรงเรียนด้านอื่นหรือประเด็นอื่นๆ ในโอกาสต่อไป

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ได้จากการศึกษาและค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม

Turabi (1987) ได้ศึกษาและพบว่า การบริหารจัดการที่ดีในอิสลามประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักตาสีด 2) หลักอิจญ์มะฮฺและซุรอ 3) หลักมนุษยธรรม 4) หลักการตรวจสอบและความสมดุล 5) กฎหมายและหลักชะรีอะฮฺ และ 6) หลักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

Syarif (2009) ได้เขียนถึงหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ว่ามี 9 หลักการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) การบังคับอำนาจสูงสุดของกฎหมาย 3) ความบริสุทธิ์ใจ 4) การดูแลผู้มีส่วนได้เสีย 5) การวางแนวทางฉันทามติ 6) ความเท่าเทียมกัน 7) การมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 8) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ และ 9) วิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์

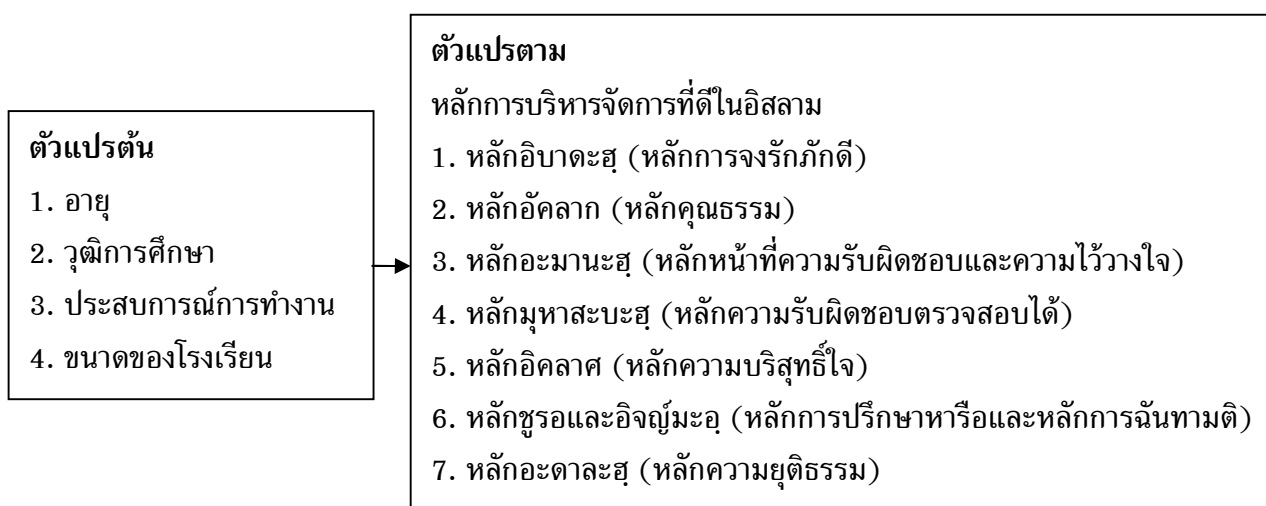
Ahmad (2010) ได้นำเสนอองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีออกเป็น 11 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การให้เอกภาพต่ออัลลอฮฺ ﷻ (เตาสีด) 2) การมีส่วนร่วม 3) ความไว้วางใจ (อะมานะฮฺ) 4) ความบริสุทธิ์ใจ 5) ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 6) นิติธรรม 7) การเห็นเป็นฉันทามติ 8) ผลประโยชน์ของสาธารณะชน (มัศละหะฮฺอามะฮฺ) 9) การมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 10) การประกันคุณภาพ และ 11) การมุ่งมั่นสู่ความเป็นเลิศ

Azram (2012) ได้แบ่งหลักการบริหารจัดการที่ดีออกเป็น 5 หลักการ ได้แก่ 1) ความยำเกรง 2) การปรึกษาหารือ 3) ความคุ้มค่า 4) ความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือ และ 5) ความยุติธรรม Nik Mahmud (2013) ได้กล่าวในบทนำถึงหลักการทั่วไปของการบริหารจัดการที่ดี ว่าประกอบด้วย 4 หลักการ ได้แก่ 1) ความบริสุทธิ์ใจ 2) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ 3) การมีส่วนร่วม และ 4) ความยุติธรรม

Zaman et al. (2013) ได้อธิบายถึงหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม ว่ามี 7 หลักการ ได้แก่ 1) ตักวา (ความยำเกรงต่ออัลลอฮฺ ﷻ) 2) (อิหฺसान) การให้อภัย 3) (อัตล) ความยุติธรรม 4) (อะมานะฮฺ) ความไว้วางใจ 5) (คิดติก) ความซื่อสัตย์ 6) (อิกลาศ) ความบริสุทธิ์ใจ 6) (ซุรอ) การมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิการเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติสำหรับเอเชียและแปซิฟิก หรือ UNESCAP ยังได้ระบุว่าหลักการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย 8 ประการ (United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, n.d.) ยังได้ระบุว่าหลักการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย 8 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) ความสอดคล้อง 3) ความรับผิดชอบตรวจสอบได้ 4) ความโปร่งใส 5) ความรับผิดชอบ 6) การมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล 7) ความเสมอภาค และ 8) หลักนิติธรรม

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัย จึงทำการสังเคราะห์และจำแนกองค์ประกอบของหลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามออกเป็น 7 ประการ ด้วยกัน ได้แก่ 1) หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) 2) หลักอัคลาก (หลักคุณธรรม) 3) หลักอะมานะฮ์ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ) 4) หลักมุหะซะบะฮ์ (หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้) 5) หลักอิคลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ) 6) หลักซุรฮ์และอิจญ์มะฮ์ (หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ) 7) หลักอะดาละฮ์ (หลักความยุติธรรม) โดยมีตัวแปรต้นเป็นอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของโรงเรียน ดังแผนภูมิภาพที่ 1

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามของคำและข้อความเฉพาะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของคำและข้อความเฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. หลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลาม คือ หลักการบริหารจัดการที่ดีในอิสลามที่ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมวิเคราะห์สังเคราะห์ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 7 ประการ ได้แก่ 1) หลักอิบาดะฮ์ (หลักการจงรักภักดี) 2) หลักอัคลาก (หลักคุณธรรม) 3) หลักอะมานะฮ์ (หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ) 4) หลักมุหะซะบะฮ์ (หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้) 5) หลักอิคลาศ (หลักความบริสุทธิ์ใจ) 6) หลักซุรฮ์และอิจญ์มาฮ์ (หลักการมีปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ) 7) หลักอะดาละฮ์ (หลักความยุติธรรม)

2. หลักอบิดาตะฮฺ คือ หลักการจงรักภักดี กล่าวคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียน แสดงออกถึงความเป็นบ่าวที่ดีของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งใช้และละเว้นคำสั่งห้าม ของพระองค์ มีการสั่งใช้ผู้อื่นให้กระทำความดี และสั่งห้ามผู้อื่นไม่ให้กระทำความชั่ว

3. หลักอัครลาภ คือ หลักคุณธรรม กล่าวคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีอุปนิสัยที่ดี ตามแบบฉบับท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ และมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น

4. หลักอะมานะฮฺ คือ หลักหน้าที่ความรับผิดชอบและความไว้วางใจ กล่าวคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่การบริหารจัดการ และเป็นที่น่าไว้วางใจ ของผู้อื่น และสร้างความตระหนักแก่ผู้อื่นให้มีความความรับผิดชอบและเป็นผู้ที่น่าไว้วางใจ

5. หลักมุฮาสะบะฮฺ คือ หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ กล่าวคือ ผู้บริหาร วิทยาลัยมีการตรวจสอบตนเอง และสร้างความตระหนักแก่ผู้อื่นให้มีการตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ

6. หลักอิดลาศ คือ หลักความบริสุทธิ์ใจ กล่าวคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่มี พฤติกรรมการตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ ﷻ มีการบริหารจัดการที่เป็นไปในแนวทางของอิสลาม มีความ ซัดเจน ตรงไปตรงมา และเข้าใจง่าย ในการบริหารจัดการในทุก ๆ ด้าน และสร้างความตระหนักแก่ ผู้อื่นให้มีความบริสุทธิ์ใจในการทำงาน

7. หลักซุรอและอิจญ์มะฮฺ คือ หลักการปรึกษาหารือและหลักการฉันทามติ กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการปรึกษาหารือร่วมกัน เพื่อให้ได้ซึ่งข้อคิดเห็นและคำแนะนำที่ ถูกต้องและเหมาะสม และให้ความสำคัญกับการเห็นชอบร่วมกันบนพื้นฐานของความถูกต้อง

8. หลักอะดาละฮฺ คือ หลักความยุติธรรม กล่าวคือ การที่ผู้บริหารโรงเรียนมี ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีความเสมอภาคโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้ใดผู้หนึ่งมากกว่าผู้ใดผู้หนึ่ง

9. ผู้บริหาร คือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้จัดการโรงเรียนโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส

10. ครูผู้สอน คือ บุคลากรที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนใน วิทยาลัยเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส

11. โรงเรียน คือ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส

1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ ดังนี้

1. การอ้างอิงอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะใช้มาตรฐานการอ้างอิง โดยระบุชื่อซูเราะฮฺ ลำดับซูเราะฮฺและลำดับอายะฮฺ เช่น อาละอิมรอน 3 : 2 หมายถึง ซูเราะฮฺอาละอิมรอน ซูเราะฮฺที่ 2 อายะฮฺที่ 2

2. การอ้างอิงอัลหะดีษ ผู้วิจัยจะอ้างอิงถึงผู้บันทึกหะดีษและหมายเลขหะดีษ เช่น หะดีษบันทึกโดย อัลบุคอรีฮฺ หมายเลข 2200

3. การแปลความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะใช้พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมความหมายภาษาไทย ที่แปลโดย สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย

4. การแปลตำราหนังสือและเอกสารต่างๆที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยรวม และจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมอย่างสมบูรณ์ที่สุด

5. การปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทย และอาหรับ-อังกฤษ ผู้วิจัยจะใช้การปริวรรตอักษรที่เทียบโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และตารางปริวรรตอักษรของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกา

6. การอ้างอิง ผู้วิจัยจะใช้การอ้างอิงแบบนาม-ปี (Author-Date) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์

9. การเขียนหมายเลขปี ผู้วิจัยจะใช้ปีพุทธศักราช

1.9 สัญลักษณ์

1. สัญลักษณ์ ﴿...﴾ เป็นภาษาอาหรับ อ่านว่า “สุบหานะฮฺวะตะอะลา” มีความหมายว่า “พระองค์ผู้ทรงมหาบริสุทธิ์และสูงส่งยิ่ง” ซึ่งเป็นคำสรรเสริญที่มุสลิมใช้กล่าวสรรเสริญยกย่องต่ออัลลอฮฺ ﴿...﴾ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพระองค์

2. สัญลักษณ์ ﷻ เป็นภาษาอาหรับ อ่านว่า “คือลัลลอฮฺอะลียฮฺวะสัลลัม” มีความหมายว่า “ขออัลลอฮฺทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแก่ท่าน” เป็นคำขอพรที่มุสลิมใช้กล่าวขอพรแก่ท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน

3. สัญลักษณ์ ﷺ เป็นภาษาอาหรับ อ่านว่า “เราะฎียัลลอฮฺอันฮฺ” มีความหมายว่า “ขออัลลอฮฺทรงพอพระทัยเขาด้วยเถิด” เป็นคำขอพรที่มุสลิมใช้กล่าวขอพรแก่ท่านเศาะหาบะฮฺ (สาวกผู้ศรัทธาของท่านท่านศาสดามุฮัมมัด ﷺ) หลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน

3. สัญลักษณ์ ﴿.....﴾ จะใช้สำหรับการเขียนอายะฮ์อัลกุรอาน

4. สัญลักษณ์ ((.....)) จะใช้สำหรับการเขียนตัวบทอัลหะดีษ

5. สัญลักษณ์ (.....) จะใช้สำหรับการเขียนอ้างอิง ได้แก่ การอ้างอิงอัลกุรอาน และการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

6. สัญลักษณ์ “.....” จะใช้สำหรับการให้ความหมายอัลกุรอาน ความหมายอัลหะดีษ การอ้างอิงแบบนาม-ปี ชื่อหนังสือ และคำหรือข้อความสำคัญ